МУЗЕЙНҒ ПЕДАГОГІКА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Пахомов Ілля Володимирович
старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу
освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук
України, місто Біла Церква, Україна
pahomov.ilya@ukr.net

Музейна педагогіка в закладах професійної освіти – це використання музейних експонатів та просторів для розвитку здобувачів освіти, підвищення мотивації до навчання, формування мислення та набуття практичних навичок. Вона допомагає поглибити знання з історії, культури та професій, зробити навчальний процес більш інтерактивним і творчим, а також забезпечити збереження та передачу культурної спадщини.

За допомогою музейної педагогіки у здобувачів професійної освіти: відбувається: розвиток особистості (формування нового способу мислення, відхід від авторитарних принципів навчання), підвищення мотивації (робить навчання цікавішим та ефективнішим), зв'язок теорії з практикою (допомагає здобувачам освіти краще зрозуміти зв'язок між вивченим матеріалом та його реальним застосуванням, особливо в професійній сфері), збереження культурної спадщини (знайомить здобувачів з історією, культурою, що є важливим для формування національної, громадянської та професійної ідентичності).

До способів реалізації музейної педагогіки в закладах професійної освіти варто віднести: Екскурсії та майстер-класи (проведення цільових екскурсій та практичних занять на базі музеїв, що пов'язані з майбутньою професією), створення музейних експозицій (оформлення власних експозицій, які ілюструють історію професії або закладу освіти), використання музейних матеріалів (інтеграція музейних артефактів, фотографій, документів у навчальні заняття, проекти та презентації), проектна діяльність (залучення здобувачів

освіти до спільної роботи над музейними проектами, що може включати створення власного каталогу, реконструкцію історичних об'єктів тощо).

В унікальному музейному середовищі можна знайти ціннісні образи минулого, сьогодення та майбутнього, уособлені в раритетних речах, носіях предметної інформації. Усе це спроможна забезпечити нова міждисциплінарна наукова галузь, що займається розробленням питань музейного впливу на особистість, – музейна педагогіка, яка досить потужно розвивається нині в Україні на науково-теоретичному і практичному рівнях, а музей і музейні технології набувають усе більшого значення для життя і розвитку закладів професійної освіти, адже покликані слугувати міжкультурній взаємодії, інформаційному і ціннісному обміну.

Уведення музейно-педагогічного складника у структуру професійної підготовки здобувачів професійної освіти, на наш погляд, забезпечить можливість їх духовного самовдосконалення, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності суспільства, підноситиме професійну компетентність на більш високий рівень. Водночас це вимагає використання особливого освітнього середовища – музейно-педагогічного.

Особливостями музеїв закладів професійної освіти є: наявність зібрання оригінальних пам’яток (першоджерел), які відповідають профілю закладу освіти; різноманітність першоджерел; цілісний експозиційний показ колекції здобувачам освіти для актуалізації їх професійного та соціокультурного досвіду. Отже, музейне середовище закладів професійної освіти можна розглядати як певний активний простір навчання й виховання здобувачів освіти. В умовах музею задовольняються винятково важливі для здобувачів освіти соціальні й духовні потреби, освоюються цінності професійної та національної культури, професійні ролі. Безпосереднє «спілкування» із оригінальними музейними предметами й активна участь у різних видах діяльності, організованих на базі музеїв, спроможні пробудити в майбутніх кваліфікованих робітниах прагнення до професійної й особистісної самореалізації, сформувати стійкі гуманістичні орієнтації, свідоме позитивне ставлення до суспільства, професійної та

громадської діяльності й самого себе. Усе це спричинює більш глибоку особистісну професіоналізацію і створює умови для професійного зростання.

Ефективність музейно-педагогічного впливу буде високою за умови цілеспрямованого залучення здобувачів професійної освіти до активної діяльності в музейному середовищі, що є керованим процесом. Це вимагає виваженого теоретичного обґрунтування системи використання музеїв у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників та технології її практичного впровадження.

Мета використання музейного потенціалу в професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників полягає в підвищенні її ефективності (поліпшенні стану й підвищенні результативності). Поставлена мета досягається завдяки розв'язанню таких завдань: сприяти позитивній мотивації здобувачів освіти до освітньої й дослідницької діяльності; формувати стійкий інтерес до досягнень національної та світової культури (зокрема й професійної); розширювати кругозір; підвищувати якість знань із фахових дисциплін; сприяти зростанню потреби в саморозвитку; формувати музейно-педагогічну компетентність. Окрім того, використання музейного потенціалу націлене на формування і розвиток позитивних особистісних (зокрема й професійно значущих) якостей здобувачів освіти, таких, як доброзичливість, наполегливість.

Конструювання змістового компонента системи використання музеїв для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників базується на залученні музейного компонента в основні види діяльності, а також ураховує специфічну музейну роботу у закладі професійної освіти. Використання музеїв у освітній діяльності передбачає виконання здобувачами освіти завдань із опрацювання музейних колекцій під час аудиторних занять, самостійної роботи, практики, а також використання викладачами музейної експозиції (окремих музейних предметів) як засобів наочності при викладанні фахових дисциплін.

Дослідницька робота в музейно-педагогічному середовищі може бути представлена у такий спосіб: виконання дослідницьких завдань із використанням

музейних матеріалів; добір матеріалу для рефератів, доповідей; участь у роботі секцій Малої академії наук, гуртках, що працюють при музеях.

Виховна робота передбачає проведення заходів виховного спрямування в музейному середовищі з метою професійного, патріотичного, етичного, естетичного, морального, духовного, екологічного, національного виховання. Залучення здобувачів освіти до активної участі в музейній роботі передусім повинне спиратися на музейний комплекс закладу професійної освіти.

Як бачимо, можливості долучення музеїв до професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників досить широкі, а ефективність музейно-педагогічного впливу залежить від логіки й доцільності впровадження виділених блоків у різні сфери роботи зі здобувачами освіти.

Під технологією впровадження системи використання музеїв у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників розуміємо комплексну, постійну й поетапну реалізацію педагогічно доцільних заходів (форм, методів і прийомів), котрі виділені шляхом аналізу і синтезу наукових засад організації педагогічного процесу у закладі професійної освіти та положень ефективного музейно-педагогічного впливу, обґрунтованих у музейній педагогіці. Інакше кажучи, розроблена технологія стане алгоритмом для утілення у практику професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників системи використання музеїв.

Технологія музейної педагогіки у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників є базовим елементом програмно-цільового управління діяльністю здобувачів освіти і педагогічних працівників закладів професійної освіти у музейно-педагогічному середовищі, засобом її практичної реалізації. Вона є своєрідним планом діяльності, у якому чітко встановлено зв’язки визначеної мети та механізмів її досягнення. Технологія містить своєрідний сценарій розвитку системи використання музеїв на етапі її впровадження.

В основу технології музейної педагогіки у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників покладено такі загальні принципи: урахування реальних можливостей й умов забезпечення технології предметно-просторовими

та кадровими ресурсами; орієнтація на потреби здобувачів освіти й суспільства; мотивація діяльності майбутніх здобувачів освіти, урахування їхніх освітніх інтересів; індивідуалізація, що передбачає спеціально організовану діяльність з розвитку їх здібностей і якостей особистості у відповідності до природних задатків і життєвого досвіду; системність у встановленні взаємозв'язку й наступності між їх досвідом і знаннями; коригування програми дій з урахуванням зміни умов і вимог до рівня їх професійного розвитку, її адаптація до умов освітнього середовища закладу професійної освіти.

Практичне впровадження технології музейної педагогіки у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників повинне бути забезпечене педагогічними заходами, адекватними цілісному особистісному й професійному розвиткові здобувачів професійної освіти. У процесі використання музеїв можливе застосування всіх традиційних форм, методів і прийомів, описаних у педагогіці професійної освіти та в музейній педагогіці, зокрема: музейна екскурсія; лекція, практичне (семінарське, лабораторне) заняття, організовані із залученням музейного компонента; самостійна робота в музейному середовищі; захист дослідницьких робіт, виконаних на базі музейних матеріалів; музейна конференція; музейний урок; зустріч із цікавою людиною; організація виставок та їх огляд; музейне свято; педагогічне колекціонування; співробітництво з музеєм тощо.

Досвід діяльності закладів професійної освіти дозволяє зробити висновок, що успішність цілеспрямованої реалізації технології музейної педагогіки потребує забезпечення дослідницької й творчо-пошукової позиції здобувачів освіти та суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії. Ці характерні особливості технології музейної педагогіки у підготовці кваліфікованих робітників забезпечать її ефективність, оскільки зумовлені діяльнісним і особистісно орієнтованим підходами – провідними у сучасній професійній освіті.